

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 12 juni 1996 berett socialförsäkringsutskottet tillfälle att avge yttrande över dels motionerna 1995/96:A45 av Lars Leijonborg m.fl. (fp), 1995/96:A46 av Alf Svensson m.fl. (kds) och 1995/96:A49 av Carl Bildt m.fl. (m), dels proposition 1995/96:222 Vissa åtgärder för att halvera arbetslösheten till år 2000, ändrade anslag för budgetåret 1995/96, finansiering m.m. jämte motioner i de delar som berör utskottets beredningsområde. Vidare har finansutskottet berett socialförsäkringsutskottet tillfälle att avge yttrande över motion 1995/96:Fi110.

Utskottet yttrar sig över propositionens avsnitt 4.6.4 Nedsättning av socialavgifter samt motionerna 1995/96:A45 yrkande 1, 1995/96:A46 yrkande 10, 1995/96:A49 yrkandena 12, 13 och 53, 1995/96:Fi110 yrkandena 4 och 9, 1995/96:Fi116 yrkandena 10, 27 och 28, 1995/96:Fi117 yrkandena 38, 58 och 59 samt 1995/96:Fi118 yrkande 23. Utbildningsutskottet yttrar sig över studiestödsfrågorna.

Socialavgifter

Allmänt om socialavgifter

Socialavgifter erläggs i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter. Den totala avgiftssumman är för arbetsgivare 31,56 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgift 5,28 %. Avgiftsunderlaget beräknas i princip på lönesumman. En egenföretagare erlägger socialavgifter med 29,75 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgift 5,82 %. Avgiftsunderlaget beräknas i detta fall i princip på inkomsten av annat förvärvsarbete.

Enligt lagen (1994:1744) om allmänna egenavgifter uttas för år 1996 sådana egenavgifter i form av pensionsavgift med 1 % och sjukförsäkringsavgift med 3,95 %. Avgifterna beräknas på inkomster som ej överstiger 7,5 basbelopp och erläggs i princip av dem som har inkomst av anställning och annat förvärvsarbete som är pensionsgrundande. Avgiften är avdragsgill vid taxeringen.

Enligt vad som angavs i regeringens proposition 1994/95:25 skall den allmänna sjukförsäkringsavgiften höjas med en procentenhet per år t.o.m. år 1998, för att detta år uppgå till 5,95 %. Riksdagen har godkänt förslaget om en sådan successiv höjning (bet. 1994/95:FiU1, rskr. 1994/95:145–146).

I proposition 1995/96:209 Försäkringsskydd vid sjukdom, m.m. har regeringen föreslagit att den allmänna sjukförsäkringsavgiften höjs med en procentenhet år 1997 och med lika mycket år 1998. Vidare har regeringen, bl.a. till följd av förslaget att förlänga sjuklöneperioden från 14 till 28 dagar, föreslagit att arbetsgivaravgifterna fr.o.m. år 1997 skall sänkas till 30,32 % och fr.o.m. år 1998 till 29,22 %. Även egenavgifterna skall enligt förslaget vid motsvarande tidpunkter sänkas till 28,65 % resp. 27,55 %. Den allmänna löneavgiften föreslås samtidigt höjd från nuvarande 1,5 % till 2,60 % fr.o.m. år 1997 och till 3,70 % fr.o.m. år 1998. Riksdagen avser att behandla denna proposition jämte med anledning av propositionen väckta motioner under kommande höst.

Propositionen

Av propositionen framgår att regeringen under hösten 1996 avser att lägga fram förslag om nedsättning av socialavgifter fr.o.m. den 1 januari 1997. Arbetsgivaravgifterna skall enligt vad som anges i propositionen sättas ned med fem procentenheter på ett underlag om högst 600 000 kr på årsbasis. Egenavgifterna för egenföretagare sätts ned med fem procentenheter på ett avgiftsunderlag om högst 180 000 kr. Regeringen har beräknat att förslaget kommer att minska statens inkomster med 2 100 miljoner kronor år 1997, 2 300 miljoner kronor år 1998 och 2 300 miljoner kronor år 1999.

I propositionen anges bl.a. att de sociala avgifterna utgör en betydande del av lönekostnaden. Det är enligt regeringens mening viktigt, trots de strama budgetrestriktioner som nu gäller, att de indirekta lönekostnaderna reduceras. Detta är av betydelse inte minst i små och medelstora företag för att ge utrymme för nyanställningar och så att egenföretagande uppmuntras. Regeringen avser därför att i höst återkomma till riksdagen med förslag i frågan.

Motionerna

I motion Fil10 yrkande 4 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs beslut om sänkta arbetsgivaravgifter med sammanlagt tolv miljarder kronor. Enligt motionärerna bör sänkningen koncentreras till tjänstesektorn och vara av avsevärt större omfattning än vad regeringen aviserat. En mindre del av sänkningen bör användas till att helt avskaffa arbetsgivaravgifterna för hushållstjänster, i första hand under en fyraårig försöksperiod. I motion A45 yrkande 1 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs att förslag skyndsamt presenteras om sänkta arbetsgivaravgifter inom tjänstesektorn finansierade med besparingar i första hand på de s.k. företagsstöden. Motionärerna anser att ett utrymme på tolv miljarder kronor bör skapas genom besparingar på företagsstödet. En summa av denna storlek skulle räcka till en sänkning av arbetsgivaravgifterna inom tjänstesektorn med sju procentenheter.

Gudrun Schyman m.fl. (v) begär i motion Fil16 yrkande 10 ett tillkännagivande om sänkta arbetsgivaravgifter och sänkt skatt för tjänsteproduktion. För att slippa "läckage" till större och starka företag bör enligt motionärerna övervägas en ytterligare begränsning så att nedsättningen enbart riktas till företag med högst 50 anställda. Motionärerna förordar dock en modell av

väsentligt större omfattning, nämligen att tio miljarder kronor används för att stärka tjänstesektorn. Vidare bör enligt motionärerna enskilda näringsidkare stimuleras genom att de första 40 000 kronorna befrias från egenavgifter.

I motion Fi117 yrkande 38 av Birger Schlaug m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör undersöka en alternativ utformning av nedsättningen av sociala avgifter för företag. För att särskilt underlätta för företagare att komma över den första tröskeln, som ofta består i att skaffa sig sin första anställda, bör avgifterna enligt motionärerna sättas ned med 10 procentenheter på en lönesumma på 300 000 kr.

I motion A49 yrkande 12 av Carl Bildt m.fl. (m) begärs förslag om sänkning av den allmänna egenavgiften till sjukförsäkringen med tre procentenheter i förhållande till genomförda och beslutade höjningar fram till år 1998. Motionärerna avvisar en höjning av den allmänna sjukförsäkringsavgiften och anser att dagens egenavgifter bör samordnas med de motsvarande avgifter som betalas av arbetsgivarna för löntagarnas räkning och i likhet med dessa relateras till utgående förmåner. I samma motion yrkande 13 begärs förslag om ökad förmånsrelatering av socialavgifterna i syfte att minska den totala skatten på arbete. Enligt motionärerna bör avgifterna så långt som möjligt relateras till utgående förmåner. De bör också synliggöras genom att löntagarna får det faktiska betalningsansvaret. Motionärerna anser vidare att löneskatter som inte kan räknas som egentliga socialförsäkringsavgifter, t.ex. den allmänna löneavgiften, successivt bör avvecklas.

Utskottet

För att finansiera den allmänna försäkringen och vissa andra sociala ändamål tas socialavgifter ut enligt lagen (1981:691) om socialavgifter. I lagens 4 kap. anges mer specifikt vad de olika avgifterna är avsedda att täcka. Det är enligt utskottets mening angeläget inte minst för människors förtroende för socialförsäkringssystemet att socialavgifter som riksdagen beslutat om också används för de angivna ändamålen. För att rätt kunna bedöma behovet av uttag av olika socialavgifter är det därmed också viktigt att statens inkomster och utgifter redovisas på ett tydligt sätt.

Enligt vad som anges i den förevarande propositionen bör arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna reduceras för att inte minst i små och medelstora företag ge utrymme för nyanställningar samt uppmuntra egenföretagande. Denna principiella inställning synes även delas av motionärerna. Utskottet har för egen del inte något att invända mot det förhållandet att en nedsättning av socialavgifterna avses ske men förutsätter att regeringen vid utformningen av det kommande förslaget beaktar vad utskottet ovan anför om socialavgifternas ändamål.

Utskottet konstaterar att nedsättning av arbetsgivar- och egenavgifterna med fem procentenheter på en del av avgiftsunderlaget (600 000 resp. 180 000 kr per år) fr.o.m. den 1 januari 1997 beräknas minska statens inkomster för år 1997 med 2 100 miljoner kronor och därefter med 2 300 miljoner kronor per år. Eftersom det aviserade förslaget utgör en del i ett sammanhållet förslag till åtgärder mot arbetslösheten utgår utskottet vid sin bedömning från denna storlek på det ekonomiska utrymmet för nedsättning

av de sociala avgifterna. Utskottet kan med denna utgångspunkt varken tillstyrka motion Fi110 yrkande 4 eller motion Fi116 yrkande 10 till den del det avser en större nedsättning av avgifterna. Utskottet kan däremot konstatera att regeringen i proposition 1995/96:207 En ekonomisk politik för att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000 har aviserat en översyn av reglerna för anlitande av tjänster. Därvid skall analyseras vilken roll privatpersoners köp av tjänster har för samhällsekonomin och föreslås regeländringar som stimulerar utbud och efterfrågan på tjänster riktade mot hushållen. Med hänvisning till att denna översyn bör avvaktas avstyrker utskottet bifall till motion A45 yrkande 1.

Vad gäller den närmare utformningen av nedsättningen av avgifterna inom ramen för ett avgiftsbortfall på 2 100–2 300 miljoner kronor om året konstaterar utskottet att regeringen inte lagt fram några lagförslag. Regeringen har däremot förklarat sin avsikt att i höst återkomma till riksdagen med konkreta förslag om nedsättning av socialavgifter. Utskottet anser att regeringens närmare förslag i frågan bör avvaktas och avstyrker därför bifall till motionerna Fi116 yrkande 10 i denna del samt Fi117 yrkande 38.

Beträffande frågan om sänkning av den allmänna sjukförsäkringsavgiften har utskottet i sitt av riksdagen nyligen godkända betänkande 1995/96:SfU7 avstyrkt ett motsvarande motionsyrkande. Utskottet konstaterade då att riksdagen redan under föregående riksmöte hade godkänt regeringens förslag om en höjning av denna avgift så att den år 1998 skulle utgöra 5,95 %. Utskottet avstyrkte med hänvisning härtill motionsyrkandet i fråga. Utskottet vidhåller sin uppfattning.

Även frågan om ökad förmånsrelatering av socialavgifter behandlades i utskottets betänkande 1995/96:SfU7. Utskottet hänvisade till tidigare betänkanden vari utskottet hade behandlat liknande yrkanden och konstaterade bl.a. att det för huvuddelen av socialavgifterna fanns en direkt finansiell koppling. För vissa avgifter fanns det däremot inte något direkt samband mellan avgift och förmån. Utskottet, som framhöll att den bristande överensstämmelsen mellan avgifter och förmåner hade sin grund i bl.a. den allmänna försäkringens solidariska och obligatoriska karaktär, avstyrkte den ifrågasättande motionen. Utskottet anser inte att det finns skäl att frångå sin tidigare uppfattning i denna fråga.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motion A49 yrkandena 12–13.

Övriga frågor

Förlängd sjuklöneperiod

Enligt lagen (1991:1047) om sjuklön utges inte sjuklön för den första dagen i sjuklöneperioden. För de följande dagarna i sjuklöneperioden utgör sjuklönen 75 % av anställningsförmånerna. Sjuklöneperioden omfattar den första dag arbetstagarens arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom och de därpå följande 13 kalenderdagarna. Om sjukperioden fortsätter efter sjuklöneperioden utges ersättning i form av sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion Fi110 yrkande 9 att riksdagen skall besluta att upphäva beslutet om förlängning av sjuklöneperiod. Motionärerna anser att de nya reglerna slår särskilt hårt mot mindre och medelstora företag.

I motion A46 yrkande 10 av Alf Svensson m.fl. (kds) begärs beslut att dagens regler för arbetsgivarperiod i sjukförsäkringen fortsatt skall gälla. Motionärerna avvisar en förlängd sjuklöneperiod då en förlängning skulle verka hämmande för tillväxten och försvåra för dem som inte har god hälsa att få en anställning.

Utskottet konstaterar att regeringen i prop. 1995/96:209 har lämnat förslag om att sjuklöneperioden skall förlängas från 14 till 28 dagar fr.o.m. den 1 januari 1997. Som tidigare nämnts avser riksdagen att behandla denna proposition jämte motioner under hösten. Med hänsyn härtill anser utskottet att det inte för närvarande är påkallat med någon åtgärd från riksdagens sida i denna fråga. Utskottet avstyrker därför motionerna Fi110 yrkande 9 och A46 yrkande 10.

Rehabilitering

Fr.o.m. år 1992 gäller nya regler om försäkringskassornas ansvar för arbetslivsinriktad rehabilitering och om ekonomisk ersättning till de försäkrade vid sådan rehabilitering. Genom samtida ändringar i arbetsmiljölagen har även arbetsgivarens ansvar för förbättringar av arbetsmiljön vidgats, och arbetsgivaren skall se till att det finns en på lämpligt sätt organiserad anpassnings- och rehabiliteringsverksamhet för att han skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt de nya rehabiliteringsreglerna i lagen om allmän försäkring (AFL). Frågor om rehabilitering och rehabiliteringsersättning regleras i 22 kap. AFL. Enligt dessa regler skall arbetsgivaren, om det inte framstår som obehövt, påbörja en rehabiliteringsutredning antingen när den försäkrade till följd av sjukdom har varit helt eller delvis frånvarande från sitt arbete under längre tid än fyra veckor i följd eller när den försäkrades arbete ofta har avbrutits av kortare sjukperioder eller när den försäkrade begär det. Utredningen skall göras i nära samråd med den anställda. I arbetsgivarens ansvar ingår också att vidta de arbetslivsinriktade rehabiliteringsåtgärder som kan genomföras inom eller i anslutning till den egna verksamheten. Försäkringskassan skall samordna och utöva tillsyn över de insatser som behövs för rehabiliteringsverksamheten och ansvara för att rehabilitering kommer till stånd när arbetsgivare saknas eller inte fullgör sina åtaganden. Försäkringskassan skall också upprätta en rehabiliteringsplan om den försäkrade är i behov av någon arbetslivsinriktad åtgärd.

I motion A49 av Carl Bildt m.fl. (m) begärs i yrkande 53 ett tillkännagivande om ett nytt system för rehabilitering. I motionen ifrågasätts hur effektivt det nuvarande rehabiliteringssystemet faktiskt är. Enligt motionärerna är lagstiftning och kontroll lika problematiska verktyg här som på andra områden relaterade till den moderna arbetsmarknaden. Ett rehabiliteringssystem som bygger på ett mera direkt samarbete med företagen vore enligt motionärerna mer ändamålsenligt än den institutionaliseringslinje som nu uppenbarligen vinner utbredning.

Gudrun Schyman m.fl. (v) menar i motion Fi116 att förslaget från Arbetsmarknadspolitiska kommittén i SOU 1996:34 Aktiv Arbetsmarknadspolitik om en samordnad rehabilitering nu bör genomföras. Förslaget innebär att försäkringskassan, arbetsförmedlingen och kommunen bildar samverkansorganisation på lokal nivå för planering och beställning av rehabiliterings- och andra arbetsförberedande insatser. I yrkande 27 begärs ett tillkännagivande härom.

Utskottet har tidigare vid ett flertal tillfällen framhållit vikten av ett väl fungerande rehabiliteringsarbete och att det är av stor betydelse att de ansvariga utvecklar och förbättrar detta arbete. I betänkandet 1993/94:SfU19 anförde utskottet bl.a. att eftersom förebyggande åtgärder och rehabilitering berör många olika sektorer är det viktigt med en helhetssyn vad gäller behovet av åtgärder. Enligt utskottets mening skulle det därför vara mycket värdefullt om regeringen utformade ett samlat program för förebyggande och rehabiliterande insatser. Det anförda gavs av riksdagen regeringen till känna.

Sjuk- och arbetsskadekommittén (SAK) och Arbetsmarknadspolitiska kommittén har och har haft till uppgift att undersöka hur en bättre samverkan kan uppnås mellan olika inblandade parter vad gäller förebyggande insatser och rehabilitering. Arbetsmarknadspolitiska kommittén har i ovan nämnda betänkande redovisat ett antal ställningstaganden i dessa avseenden. I betänkandet anges också att SAK delar den grundsyn som betänkandets slutsatser ger uttryck för. I sitt arbete vidareutvecklar och konkretiserar SAK, enligt vad som anges i betänkandet, innehållet i förslagen främst vad avser finansiella och lagtekniska frågor. SAK skall enligt sina direktiv också utvärdera hur rehabiliteringsarbetet bedrivs i dag och lämna förslag till hur ansvarsfördelningen kan göras tydligare. Därvid skall arbetsgivarens ansvar uppmärksammas. Kommittén skall också överväga att inom ramen för en ohälsöförsäkring införa möjligheten att vidta sanktioner mot en arbetsgivare som åsamkar försäkringen höga kostnader till följd av att denne inte uppfyller de åligganden som lagstiftningen stadgar. SAK kommer under innevarande sommar att redovisa sina förslag i sitt slutbetänkande. Vidare har regeringen i proposition 1995/96:150 Ekonomisk vårproposition med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken, utgiftstak, ändrade anslag för budgetåret 1995/96, m.m. aviserat en översyn av effekterna av de senaste årens rehabiliteringssatsningar.

Enligt socialförsäkringsutskottets mening bör det omfattande utrednings- och beredningsarbete som för närvarande pågår avvaktas och finansutskottet bör med hänsyn härtill avstyrka bifall till motionerna A49 yrkande 53 och Fi116 yrkande 27.

Pensionsfrågor

Rätt till folk- och tilläggspension i form av ålderspension har enligt 6 kap. 1 § och 12 kap. 1 § AFL en försäkrad fr.o.m. den månad han fyller 65 år. På särskild framställning från den försäkrade kan dock ålderspension utges fr.o.m. den månad då han uppnår 60 års ålder. Pensionsbeloppet reduceras då livsvarigt med 0,5 % för varje månad pensionen tas ut före den månad den försäkrade fyller 65 år. På motsvarande sätt höjs pensionsbeloppet

med 0,7 % för varje månad som den försäkrade skjuter upp sitt uttag av ålderspension. Hänsyn tas dock inte till tid efter ingången av den månad under vilken den försäkrade fyller 70 år.

Alf Svensson m.fl. (kds) begär i motion Fi118 yrkande 23 ett tillkännagivande om sabbatsår för personer mellan 45 och 55 år. Ett sådant år kan bekostas av den enskilde individen t.ex. genom förtida pensionsuttag. Sabbatsåret innebär enligt motionärerna att det tillskapas vikariatsplatser i företagen.

Utskottet har tidigare och senast i betänkande 1994/95:SfU10 behandlat motionsyrkanden om sabbatsår. Utskottet har därvid, mot bakgrund av bl.a. att införande av möjlighet till ett sabbatsår genom uttag av pension momentan kan innebära ökade kostnader för försäkringen och att varken Pensionsberedningen eller Pensionsarbetsgruppen funnit skäl lägga några förslag i denna fråga, avstyrkt bifall till motionerna. Utskottet vidhåller denna uppfattning och anser att finansutskottet bör avstyrka bifall till motion Fi118 yrkande 23 i detta avseende.

Förtidspension utges till en försäkrad som har fyllt 16 år för tid före den månad då han fyller 65 år om hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel och nedsättningen kan anses varaktig. Kan nedsättningen av arbetsförmågan inte anses varaktig men kan den antas bli bestående för avsevärd tid, har den försäkrade rätt till tidsbegränsat sjukbidrag. Enligt 7 kap. 3 § AFL skall vid bedömning av i vad mån arbetsförmågan är nedsatt beaktas den försäkrades förmåga att vid den nedsättning av prestationsförmågan, som det är fråga om, bereda sig inkomst av sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter och som rimligen kan begäras av honom med hänsyn till hans utbildning och tidigare verksamhet samt ålder, bosättningsförhållanden och därmed jämförliga omständigheter. Bedömningen skall göras efter samma grunder oavsett arten av den föreliggande nedsättningen av prestationsförmågan. I fråga om en försäkrad som fyllt 60 år gäller de s.k. äldrereglerna och skall bedömningen därvid främst avse hans förmåga och möjlighet att bereda sig fortsatt inkomst genom sådant arbete som han tidigare utfört eller genom annat för honom tillgängligt lämpligt arbete. Dessa äldreregler upphör dock att gälla vid årsskiftet 1996/97 (prop. 1994/95:147, bet. 1994/95:SfU10, rskr. 1994/95:343).

Gudrun Schyman m.fl. anför i motion Fi116 att förtidspension kommer att medges endast på grund av medicinska skäl. Även om förtidspensionering som metod bör minimeras blir enligt motionärerna pressen på individen i dagens arbetsmarknadsläge orimligt stor. En modifierad äldreregel vid förtidspension bör därför, menar motionärerna, prövas tillsammans med andra kompletterande åtgärder. I yrkande 28 begärs ett tillkännagivande om det anförda.

I nämnda proposition uppgav regeringen att det är av stor vikt att uppkomma kostnader på grund av sjukdom eller arbetslöshet i största möjliga utsträckning hanteras inom socialförsäkringen respektive arbetsmarknadspolitiken. En sådan strävan underlättar enligt regeringen politiska prioriteringar mellan olika politikområden samt bidrar till att stärka tilltron till systemen. Särskilt viktigt är detta, framhölls i propositionen, när de olika ersättningssystemen utsätts för ett stort ekonomiskt tryck som under de senaste årens

lågkonjunktur. Förslaget var enligt regeringen ett första steg mot en renodling av förtidspensioneringen till att ge ersättning vid nedsatt arbetsförmåga på grund av medicinska faktorer. För att avskaffandet av äldre reglerna inte skall få orimliga sociala konsekvenser skall ändringen enligt regeringen genomföras i samband med att särskilda åtgärder görs inom arbetsmarknadspolitiken för äldre personer i arbetskraften. Socialförsäkringsutskottet delade regeringens bedömning och tillstyrkte lagändringen. Riksdagen följde utskottet. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att det är motiverat att avskaffa de s.k. äldre reglerna och avstyrker bifall till motion Fi116 yrkande 28.

Samordning av olika ersättningssystem

I motion Fi117 yrkandena 58 och 59 av Birger Schlaug m.fl. (mp) begärs tillkännagivanden om behovet av samordning av olika ersättningssystem och om en parlamentarisk beredning för samordning av sådana system. I motionen anføres att i dag finns en mångfald av ersättningssystem för människor som är sjuka, arbetslösa, har sociala problem, deltar i någon arbetsmarknadspolitisk åtgärd eller genomgår utbildning. Enligt motionärerna skulle en bättre organisatorisk samverkan på lokal nivå underlättas av en samordning eller sammanslagning av olika ersättningssystem. Ersättningssystemen är nu under utredning i olika sammanhang och motionärerna menar att det finns tecken på att resultaten kan medföra ytterligare splittring mellan systemen. För att få den nödvändiga samordningen och överblicken bör därför en parlamentarisk beredning tillsättas med uppgift att utarbeta ett samlat och samordnat förslag för de olika ersättningssystemen. Beredningen bör ske snabbt och bygga på den information och det arbete som gjorts av de kommittéer och utredningar som har och haft till uppgift att se över olika ersättningssystem.

Såsom motionärerna pekat på finns en mängd olika sociala ersättningssystem. Sådana system har främst till uppgift att trygga människors ekonomi genom en omfördelning av resurser när de drabbas av mer eller mindre oförutsedda händelser som exempelvis ohälsa eller arbetslöshet. Som ovan nämnts föreligger en strävan till en renodling av ersättningssystemen och flera olika kommittéer och beredningar har eller har haft till uppgift att revidera och förnya ersättningssystemen inom ramen för givna direktiv. För närvarande arbetar exempelvis Sjuk- och arbetsskadekommittén med ett förslag till ohälsöförsäkring, arbetslöshetsersättningen är under utredning (ARBOM-utredningen) och Studiemedelsutredningen har nyligen lagt fram ett förslag till nytt studiestödssystem. I direktiven (1995:54) till Sjuk- och arbetsskadekommittén anges att kommittén bör ägna särskild uppmärksamhet åt samspelet mellan olika ersättningssystem och att en strävan bör vara att på bättre sätt harmonisera reglerna i olika delar av trygghetssystemet. Utskottet utgår från att samspelet mellan olika ersättningssystem särskilt uppmärksammas i det fortsatta utrednings- och beredningsarbetet. Mot bakgrund härav anser utskottet att i den mån motionen inte kan anses tillgodosedd med det anförda finansutskottet bör avstyrka bifall till motion Fi117 yrkandena 58 och 59.

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Börje Nilsson

I beslutet har deltagit: Börje Nilsson (s), Margareta Israelsson (s), Maud Björnemalm (s), Anita Jönsson (s), Margit Gennser (m), Lennart Klockare (s), Ingrid Skeppstedt (c), Sven-Åke Nygårds (s), Gustaf von Essen (m), Sigge Godin (fp), Ronny Olander (s), Ulla Hoffmann (v), Mona Berglund Nilsson (s), Ulf Kristersson (m), Ragnhild Pohanka (mp), Rose-Marie Frebran (kds) och Margareta E Nordenvall (m).

Avvikande meningar

Socialavgifter

1. Margit Gennser, Gustaf von Essen, Ulf Kristersson och Margareta E Nordenvall (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Beträffande frågan" och slutar med "yrkandena 12–13." bort ha följande lydelse:

Syftet bakom merparten av dagens arbetsgivaravgifter är att finansiera löntagarnas pensions- och socialförsäkringsförmåner. I realiteten kan de sägas vara skatter/avgifter som för löntagarnas räkning betalas av arbetsgivarna. De olika avgifterna är enligt utskottets mening dåligt relaterade till utgående förmåner. En viktig uppgift är därmed att så långt som möjligt förmånsrelatera socialförsäkringsavgifterna till utgående förmåner. Det bör då vara möjligt att minska den rena skatten på arbete med i vart fall fem procentenheter. Enligt utskottets mening bör avgifterna också synliggöras genom att löntagarna får det faktiska betalningsansvaret och löneskatter som inte kan räknas som egentliga socialförsäkringsavgifter, t.ex. den allmänna löneavgiften, successivt avvecklas. Vidare anser utskottet att egenavgiften till sjukförsäkringen skall sänkas med tre procentenheter i förhållande till redan genomförda och beslutade höjningar fram till år 1998 samt samordnas med de motsvarande avgifter som betalas av arbetsgivarna för löntagarnas räkning och i likhet med dessa relateras till utgående förmåner. Finansutskottet bör sålunda tillstyrka bifall till motion A49 yrkandena 12–13.

2. Sigge Godin (fp) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den av regeringen aviserade sänkningen av socialavgifterna är otillräcklig. Enligt utskottets uppfattning bör arbetsgivaravgifterna sänkas med sammanlagt tolv miljarder kronor. Vidare bör sänkningen koncentreras till tjänstesektorn och en mindre del därav användas till att helt avskaffa arbetsgivaravgifterna för hushållstjänster, i första hand under en fyraårig försöksperiod. Sänkningen bör finansieras med besparingar i första hand på de s.k. företagsstöden. En summa av den nämnda storleken skulle

räcka till en sänkning av arbetsgivaravgiften inom tjänstesektorn med sju procentenheter. Utskottet anser att finansutskottet med bifall till motion A45 yrkande 1 och med anledning av motion Fi110 yrkande 4 bör föreslå att riksdagen som sin mening ger regeringen detta till känna.

3. Ulla Hoffmann (v) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "yrkande 38." bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att den av regeringen aviserade modellen för nedsättning av socialavgifter innebär att en del av stödet kommer att gå inte bara till de mindre företagen utan också till de etablerade större och starka företagen. Enligt utskottets mening bör man minimera risken för "läckage" till de större och starka företagen. Därför bör ytterligare begränsning övervägas så att nedsättningen enbart riktas till företag med högst 50 anställda. Utskottet förordar dock en modell av väsentligt större omfattning, nämligen att 10 miljarder kronor används för att stärka tjänstesektorn. Vidare bör enligt utskottets mening enskilda näringsidkare stimuleras genom att de första 40 000 kronorna av inkomsten befrias från egenavgifter. Mot bakgrund av det anförda bör finansutskottet tillstyrka bifall till motion Fi116 yrkande 10.

4. Ragnhild Pohanka (mp) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Vad gäller" och slutar med "yrkande 38." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör avgiftsnedsättningen utformas så att den särskilt underlättar för företagare att komma över den första tröskeln, som ofta består i att skaffa sig sina första anställda. Ett sätt att åstadkomma detta är att sätta ned avgifterna med tio procentenheter på en lönesumma på 300 000 kr. Regeringen bör enligt utskottets mening utreda ett sådant alternativ. Finansutskottet bör tillstyrka bifall till motion Fi117 yrkande 38.

Rehabilitering

5. Margit Gennser, Gustaf von Essen, Ulf KristerSSon och Margareta E Nordenvall (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Enligt socialförsäkringsutskottets" och slutar med "yrkande 27." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning har en stor grupp anställda kommit att få sådana svårigheter på arbetsmarknaden att behov uppstått av mer bestämda rehabiliteringsåtgärder. Det nuvarande rehabiliteringssystemets effektivitet kan enligt utskottets uppfattning ifrågasättas. Lagstiftning och kontroll inom rehabiliteringsområdet är sannolikt lika trubbiga verktyg här som inom andra områden relaterade till en modern arbetsmarknad. Ett ändamålsenligt rehabiliteringssystem bör enligt utskottets mening bygga på ett mer direkt samarbete med företagen. Såsom motionärerna föreslagit kan rehabiliteringen sannolikt bli effektivare om överenskommelser med företagen träffas innebärande att dessa svarar för preciserade rehabiliteringsuppgifter. Mot bakgrund av det anförda bör finansutskottet tillstyrka bifall till motion A49 yrkande 53.

6. Ulla Hoffmann (v) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Enligt socialförsäkringsutskottets" och slutar med "yrkande 27." bort ha följande lydelse:

I Arbetsmarknadspolitiska kommitténs betänkande finns ett antal förslag om samordnad rehabilitering som innebär att försäkringskassan, arbetsförmedlingen och kommunen bildar en samverkansorganisation på lokal nivå för planering och beställning av rehabiliterings- och andra arbetsförberedande insatser. En samordning av de finansiella resurserna har med säkerhet betydande fördelar för såväl samhälle som individ. Förslagen har utarbetats i samråd med Sjuk- och arbetsskadekommittén. Enligt utskottets mening bör regeringen mot bakgrund av det anförda snarast återkomma till riksdagen med förslag till förverkligande av nämnda åtgärder. Finansutskottet bör sålunda tillstyrka bifall till motion Fi116 yrkande 27.

Pensionsfrågor

7. Rose-Marie Frebran (kds) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet har" och slutar med "i detta avseende." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det finns flera skäl till att den som är mellan 45 och 55 år bör ha möjlighet till ett sabbatsår. Bl.a. skulle en sådan möjlighet kunna tillskapa ytterligare vikariatsplatser, vilket skulle lätta trycket på arbetsmarknaden. Ett sabbatsår kan finansieras av den enskilde genom förtida pensionsuttag men även möjligheten att använda arbetsmarknadspolitiska medel bör övervägas. Utskottet anser sålunda att en rätt till sabbatsår bör införas. Mot bakgrund av det anförda bör finansutskottet tillstyrka bifall till motion Fi118 yrkande 23.

8. Ulla Hoffmann (v) och Ragnhild Pohanka (mp) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "I nämnda" och slutar med "yrkande 28." bort ha följande lydelse:

Förtidspension kommer framdeles att medges enbart på grund av medicinska orsaker. Orsaken härtil är bl.a. en strävan mot en renodling av ersättningssystemen. Detta innebär dock att behövande kan komma att falla mellan olika system. Utskottet är positivt till att förtidspension som ett sätt att utestänga folk från arbete minimieras men menar att i dagens svåra arbetsmarknadsläge kan pressen på den enskilde bli allför stor. Särskilt svår är arbetsmarknaden för personer i 60-årsåldern. I propositionen föreslås av denna anledning att särskilda åtgärder vidtas för att ge sysselsättning åt personer i åldern 55–64 år. Utskottet anser att i vart fall personer vars arbetsförmåga är något nedsatt av medicinska skäl inte skall behöva omfattas av sådana åtgärder. I stället bör de kunna beviljas pension enligt en modifierad s.k. äldreregel inom förtidspensioneringen. Finansutskottet bör sålunda tillstyrka bifall till motion Fi116 yrkande 28.

9. Ragnhild Pohanka (mp) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Såsom motionärerna" och slutar med "58 och 59." bort ha följande lydelse:

För närvarande pågår omfattande utrednings- och översynsarbeten med avseende på olika ersättningssystem. I Sjuk- och arbetsskadekommittén diskuteras bl.a. ett förslag till ohälsöförsäkring och i ARBOM-utredningen utreds rätten till arbetslöshetsersättning. Vidare har Studiemedelskommittén nyligen lagt fram ett förslag till nytt studiemedelssystem. Enligt vad utskottet erfarit om utredningarna föreligger det en risk för att resultaten kan komma att leda till en ökad splittring mellan olika ersättningssystem. Exempelvis kommer den nya ohälsöförsäkringen enligt direktiven till SAK att vara inkomstberoende och baseras på renodlat medicinska kriterier. Beträffande arbetslöshetsersättningen diskuteras att denna skall tidsbegränsas genom en "bortre parentes" utan att det klart framgår hur den som blir utförsäkrad skall försörja sig. Ett annat förslag som diskuterats är en försörjningsgaranti på socialbidragsnivå. Om detta genomförs riskeras enligt utskottets uppfattning en ytterligare cementering av uppdelningen mellan olika sektorer. Utskottet anser att man bör avdramatisera skillnaderna mellan olika system genom att i stället så långt möjligt harmonisera systemen. För att en nödvändig samordning skall komma till stånd anser utskottet att en parlamentarisk beredning bör tillsättas med uppgift att utarbeta ett samlat och samordnat förslag som bygger på de förslag som de olika utredningarna och kommittéerna lagt och kommer att lägga fram. Det anförda innebär att finansutskottet bör tillstyrka bifall till motion Fi117 yrkandena 58 och 59.

Särskilda yttranden

Allmänt om sysselsättningspolitiken

1. Sigge Godin (fp) anför:

När det stod klart att interna motsättningar inom regeringspartiet om främst arbetsrätten hade stoppat den till i maj utlovade sysselsättningspropositionen ansåg Folkpartiet liberalerna att riksdagen måste ta initiativet i kampen mot den stigande arbetslösheten. Med stöd av undantagsbestämmelsen i riksdagsordningen om motionsrätt vid händelse av särskild vikt väckte vi därför en motion. Resultatet av denna åtgärd, och andra åtgärder från oppositionen, resulterade i två propositioner från regeringen, dock utarbetade i all hast.

Folkpartiet liberalerna avser att koncentrera sitt arbete inför riksdagens extra session den 12 juli på att förmå riksdagen att dels anta ett ambitiösare mål för sysselsättningspolitiken än det av regeringen föreslagna, dels förskjuta tyngdpunkten i åtgärds paketet mot fler åtgärder som förbättrar företagsklimatet.

Den mängd aviseringar och utredningsuppdrag som nämns i propositionerna avser Folkpartiet liberalerna att återkomma till i motioner under den allmänna motionstiden eller när regeringen återkommer med preciserade

Förlängd sjuklöneperiod

2. Margit Gennser (m), Gustaf von Essen (m), Sigge Godin (fp), Ulf Kristersson (m), Rose-Marie Frebran (kds) och Margareta E Nordenvall (m) anför:

I motioner med anledning av vårpropositionen (prop. 1995/96:150) avvisade vi regeringens avisering om en förlängning av sjuklöneperioden. Detta förhållande återspeglades också i de av oss beräknade utgiftsramarna. Vår uppfattning är att en förlängd sjuklöneperiod kommer att slå särskilt hårt mot mindre och medelstora företag eftersom en förlängning skulle verka hämmande för tillväxten samtidigt som det skulle försvåra för dem som inte har god hälsa att få en anställning.

Regeringen har sedermera i proposition 1995/96:209 förelagt riksdagen ett förslag om en förlängd sjuklöneperiod fr.o.m. den 1 januari 1997. Vi har med anledning härav ånyo motionerat i frågan och därvid avvisat förslaget. Frågan om förlängd sjuklöneperiod kommer således att behandlas i det sammanhanget.

3. Ragnhild Pohanka (mp) anför:

Enligt min uppfattning kan en förlängd sjuklöneperiod på sikt leda till en segregerad arbetsmarknad där kvinnor i fertil ålder får ännu större svårigheter än i dag att få arbete. Även handikappade och människor med arbetsskador eller kroniska sjukdomar kan på en sådan arbetsmarknad få svårigheter att erhålla eller byta arbete. Jag anser att detta är en inte önskvärd utveckling och att det behövs en noggrann analys av vilka företag och eller branscher som kommer att drabbas hårt av en förlängd sjuklöneperiod.

Allmän sjukförsäkringsavgift

4. Ragnhild Pohanka (mp) anför:

Allmänna egenavgifter har flera nackdelar. En av dem är att de är avdragsgilla vid taxeringen, vilket ger klart oönskade fördelningspolitiska effekter. Jag anser därför att dessa avgifter successivt bör avvecklas. Med anledning av regeringens proposition 1995/96:209 med förslag bl.a. om en höjning av den allmänna sjukförsäkringsavgiften har Miljöpartiet i en motion avvisat tanken på en höjning. Frågan kommer således att behandlas i det sammanhanget.

